

Om dødsstraffen.

En artikel om fuldbyrdelse af dødsstraf ved elektricitet i Tidsskriftets årgang 1888 sluttede jeg, foranlediget af en udtalelse af præsidenten i Staten New York om, at dødsstraf ved hængning var kommen til os igennem den mørke middelalder, med den bemærkning, at mørket lå ikke i formen for fuldbyrdelsen af dødsstraffen, det lå i og vilde vedblive at ligge i, at man slog et menneske ihjel, »og det føler samfundet meget godt.«

Sandheden af disse ord er bleven godtgjort ved den sidste, i sommer, i Danmark udtalte dødsdom over det gamle inkassationsbuds morder. Da mordet var begået, blev den offentlige mening, som naturligt er, skræmnet op og dybt rystet ved efterretningen. Såsnart morderen var funden, vendte den stærkeste uvillie sig mod ham, og selv de mildest dømmende, kristeligt sindede naturer fordrede i stærke udtryk morderens henrettelse.

Da så den endelige domfældelse stod for døren, imødesås afgørelsen med spænding. I det almindelige spørgsmål: mon morderen vil blive dømt til døden? lå det tavse ønske: gid det ikke må blive tilfældet.

At højesterets afgørelse måtte blive dødsstraf, var at forudse, således som sagen forelå, at mordet var begået med overlæg. Dette moments betydning i en mordsag skal her ikke tales om. Dog kan jeg ikke undlade at erindre

om den glimrende skildring af situationen i Raskolnikow, hvorledes ydre forhold påvirke tanken, villien gyser tilbage og strider imod, men dog vender tanken idelig tilbage til det samme punkt, bestandig i mindre og mindre kredse, eftersom modstanden i villien slappes og tanken bliver mere og mere fortrolig med spørgsmålet.

Næppe var imidlertid højesterets afgørelse bekendt, før den offentlige mening klyngede sig til håbet om benådning. Nu hed spørgsmålet: mon morderen vil blive benådet, med samme tavse ønske bagved: gid det må ske. Og da så benådningen kom, til ære for den øverste domstol, der indstillede derom, og til ære for de højeste autoriteter, der udtalte den, så var svaret fra den offentlige menings side som et befrielsens suk fra en ængstet samvittighed. Med andre ord, samfundet følte meget godt, at over anvendelsen af dets magt til at slå et menneske ihjel ruger endnu middelalderens mørke.

Denne opfattelse trådte såmeget stærkere frem, som det betydningsfulde ved den omhandlede mordsag var, at det ikke var til morderens person, interessen knyttede sig, men udelukkende til afgørelsen, fuldbyrdelse af dødsstraf eller ikke, og derfor er afgørelsen og den spændte opmærksomhed, hvormed den imødesås, et vidnesbyrd om, at der igennem hele samfundet er en stærk tilbøjelighed til i hvert tilfælde at ønske dødsstraffen ikke fuldbyrdet, og derved er ganske sikkert dødsstraffens afskaffelse rykket et stort skridt nærmere.

Ved siden af den foran fremhævede almindelige stemning for afskaffelsen er der naturligvis dem, som mene, at dødsstraf bør bibeholdes, og andre, som, selv om de ikke hylde den sidst nævnte auskuelse, dog mene at måtte gøre indsigelser mod argumenteringen for afskaffelsen. Vil man dødsstraffen tillivs, kan ingen indvending derimod lades liggende upåagtet, selv om den er fremsat før eller kun hviler på en påstand. Det kan derfor ikke undgås, at det må siges om igen, hvad der er sagt før, måske flere gange.

Men spørgsmålet er så alvorligt og så aktuelt, at intet, der taler for afskaffelsen, kan siges for ofte. Deri må ligge en undskyldning for, at jeg vil blive nødt til at gentage tidligere udtalte opfattelser, af hvilke nogle dog ere nåede til at bifaldes af modparten, noget, der også taler for, at dødsstraffens afskaffelse vinder fremgang.

Blandt indvendinger mod argumenteringen for dødsstraffens afskaffelse er således også den, at man ikke kan benytte straffens tilsyneladende mangel på evne til at afskrække som et bevis, da man ikke kan få oplyst, hvormange der have ladet sig afskrække ved den straf og altså af den grund ikke have begået mord. Man må imidlertid ikke glemme, at det moment kun er kommet frem, fordi det repræsenterer den rent praktiske side af spørgsmålet, og fordi det er den eneste grund for at lade dødsstraffen bestå, den nemlig, at man derved vil afværge mord. Det afskrækkende moments betydning i og for sig er nu trængt så langt tilbage i al strafs formål i almindelighed og også i straffuldbyrdelsen, at det af den grund slet ikke vilde kunne fremdrages, idet man nemlig nu søger at lægge mere opdragende momenter i al straf. Dette sidste formål udelukker imidlertid dødsstraffen aldeles, den kan ikke en gang opdrage den dødsdømte til at dø.

Da man nu imidlertid ikke kan oplyse, hvormange der have ladet sig afskrække, er man berettiget til at holde sig til antallet af tilfælde, hvor afskrækkelsen ikke har været virksom, og for Danmarks vedkommende har det jo vist sig, ligesom også i andre lande, at en længere periode med ikke fuldbyrdet dødsstraf har givet et mindre antal mord end en lignende periode med fuldbyrdelse. Det kan ikke negtes, at mange altid holdes tilbage fra at begå noget slet, men det vil i alle forhold altid være tilfældet. Dem, der overhovedet lade sig afskrække, behøve ikke dødsstraffen som skræmmebillede, de ville kunne nøjes med mindre, for det er den moralske bevidsthed, den større moralske følelse, der holder dem tilbage. Kunde dødsstraffen virke

opdragende i så henseende, ja, så var det en anden sag, men det vil næppe nogen påstå. Dersom mord var en meget hyppig forbrydelse, kunde dødsstraf, som exekveredes, muligt have en afskrækkende betydning, men heldigvis er denne forbrydelse så sjelden hos os, at det afskrækkende i straffen derved betydelig formindskes, og dette såmeget yderligere, når den endnu sjeldnere fuldbyrdes.

I begyndelsen af det 17 århundrede florerede jo endnu dødsstraffen hos os som næsten enestående straf, men siden er den skridt for skridt trængt tilbage, fordi tidsånden er bleven humanere, men også fordi man måtte erkende dødsstraffens mangel på evne til at nå det formål, der var sat den, at afværge forbrydelser. CARL RUNN anfører således i København, 2 Del, side 572, at der i 1709 blev sat livsstraf for dem, der ukristeligt henlagde deres spæde børn på gaderne, men dette formåede ikke at hindre den overhåndtagende ombringelse af uægte børn. Endelig har dødsstraffens afskaffelse, hvor den har fundet sted, vist sig som et homøopatisk middel ved at formindske mordenes antal. Deri ligger indirekte et bevis for, at den ikke har virket afskrækkende.

I en artikel: Om dødsdom og dødsstraf i Nationaltidendes juridiske Tidende blev det sagt, at dødsstraffen ikke bør afskaffes, før mordet afskaffes. Denne påstand vil aldrig gå i opfyldelse. Hvis den nemlig var holdbar, vilde vi have dødsstraffen anvendt nu i samme omfang som for to til tre århundreder siden. Thi ingen af de forbrydelser, hvorfor dødsstraf tidligere var fastsat, ere ophørte, og dødsstraffen er dog afskaffet for dem. Og hvorfor er den bleven afskaffet? Ganske bestemt, fordi den blandt andet ikke opfyldte hensigten med anvendelsen, den bragte ikke det tilstræbte resultat. Det samme tilfælde er fremdeles tilstede i de forhold, hvor den anvendes. Derfor er fordringen om afskaffelsen både betimelig og berettiget, og denne betimelighed og berettigelse hviler ikke på et skøn, men på en overbevisning. Hvis al straf er et skøn, hvad jeg tror, der er sagt, og hvis anvendelsen, særlig af dødsstraf, også er

et skøn, nemlig igennem benådningen, så må dødsstraffen blive så absolut forkastelig, at den eo ipso bør falde bort, den bliver jo i så fald næsten en kasten tærning om livet.

Forfatteren af den forannævnte artikel erklærer iøvrigt, at, dersom benådningen af dødsdømte ikke kan indskrænkes til sjeldne undtagelser, og fuldbyrdelsen ikke kan ske i stilhed, så bør dødsstraffen ubetinget afskaffes. Hvad det sidste punkt angår, er det jo vitterligt, at fuldbyrdelsen indenfor fængselsmuren i få personers nærværelse er i anvendelse i flere lande, men ingensteds har man været tilfreds med den måde at fuldbyrde dødsstraf på. Den giver fuldbyrdelsen til pris for ethvert rygte, vækker forestillinger hos den store mængde om rædsler, fejlslagen fuldbyrdelse, bortskaffen af forbryderen m. m., der kunne svække straffens betydning ligeså meget som benådnings.

Hvad disse sidste angår, er det jo givet, at enhver straffelovbestemmelse hviler på den forudsætning, at den kan og skal fuldbyrdes, dette gælder selvfølgelig også dødsstraffen. Når der imidlertid ved denne vendes op og ned på regelen, så at undtagelsen, ikke-fuldbyrdelsen, bliver regel, så må straffebestemmelsen være fejlagtig, ikke betimelig og endnu mindre berettiget. Undlader man at fuldbyrde dødsstraffen, fordi mængden misforstår henrettelsen og betragter forbryderen som en martyr, hvad vi jo herhjemme har haft eksempler på, så kan den straf heller ikke være betimelig.

Også i henrettelsesmidlet har man villet søge tilflugt for at bevare dødsstraffen, idet man har villet sikre forbryderen en øjeblikkelig død, uden lemlæstelse udover den, henrettelsen selv må medføre. Men der er jo ikke en eneste form for fuldbyrdelsen, uden at den har vist sig upålidelig, undertiden også på en gruopvækkende måde, således i England ligeoverfor forbryderen, som man efter tre forgæves forsøgte hængninger måtte føre tilbage til fængslet. Og nu forsøget med elektricitet i Amerika, også dette er et bevis for, hvor meget man føler dødsstraffens ubetimelighed. Det første

forsøg med elektricitet faldt jo højst uheldigt ud, om det andet, som nylig blev foretaget på tre dødsdømte, vare beretningerne meget modsigende, og i hvert tilfælde foregik fuldbyrdelsen kun i nærværelse af en meget lille kreds. Er den mindre gunstige beretning om denne henrettelse usand, er den i hvert tilfælde et bevis for, hvad jeg før fremhævede, at fuldbyrdelsen indenfor en snæver kreds giver anledning til uheldige rygter.

Uskyldigt dømte have vi haft, om til dødsstraf ved jeg ikke, men justitsmordet er jo en af dødsstraffens sikre ledsagere. Times af 25 aug. d. å. fortæller således, at en mand M. i 1887 blev hængt i Beatrice i Nebraska for at have myrdet C. nogle år forinden. De havde rejst sammen i staten med en vogn. M. bragte vognen tilbage til en by, hvor de havde opholdt sig i forening. På folks spørgsmål om, hvor C. var bleven af, svarede han undvigende. Imidlertid forelå der intet, hvorfor han kunde anholdes. Nogle uger senere fandt man et lig i en flod 20 mile fra Beatrice. Liget erklæredes for at være den borteblevne C., og M. blev anholdt, sigtet for mord og dømt til at hænges. Igenem to år forstod hans venner at få ny undersøgelse i gang, men resultatet blev hver gang, at han blev kendt skyldig. Og endelig blev dødsstraffen fuldbyrdet. Nu — for få uger siden dukker C. op i Kansas. Han har levet i mellemtiden i Mexiko og på Alaska for at undgå efterstræbelser af en kvinde, der vilde udlægge ham som barnefader — sic.

Hvad der foran er sagt, kan i korthed gengives således:
Dødsstraffen har sin rod i middelalderens mørke.

Folkestemningen opfatter anvendelsen af samfundets magt til at slå et menneske ihjel som en samvittighedssag.

Mordenes antal er bevisligt aftaget, hvor dødsstraf er afskaffet.

Dødsstrafs fuldbyrdelse eller ikke-fuldbyrdelse er uden indflydelse på mordenes antal, hvad ligeledes kan påvises.

Formålet for al straf i vor tid er moralsk opdragelse, dette formål afskæres ved dødsstraffen.

Dødsstraffen er afskaffet for en mængde forbrydelser, for hvilke den tidligere anvendtes, ikke fordi selve forbrydelserne ophørte, men for en del fordi denne straf ikke bragte det forventede resultat.

Hviler dødsstraffen på et skøn, er den absolut forkastelig.

Bliver benådning regelen og fuldbyrdelse af dødsstraf undtagelsen, uagtet lovgivningen har det sidste som regel, må lovbestemmelsen være fejlagtig.

Kan fuldbyrdelsen af dødsstraffen misforstås af den store mængde, og forbryderen derved gøres til martyr, er straffen forkastelig.

Den hemmelige fuldbyrdelse afgør intet.

Enhver fuldbyrdelsesmåde kan glippe, derpå haves eksempler nok, men derved gøres fuldbyrdelsen afskyligere.

Justitsmord forekomme ikke så sjældent i forhold til antallet af mord, for hvilke der ikendes dødsstraf.

Et moment kan der muligt endnu føjes til. Morderne i vore dage synes at være af en anden slags end i forrige tider, jeg tænker herved nærmest på Danmark. Professionelle mordere som Ole Kollerød ville vanskelig kunne tænkes at optræde nutildags, sådanne folk, som efterat have myrdet sætte sig til et måltid på stedet og bruge dertil den blodige kniv, som er benyttet til mordet. Nutidens mordere synes meget mere at høre til typen Raskolnikow. Folk, der leve på stemninger, der føres til mordet af ydre ulykkelige omstændigheder, der ikke ere mordere af profession, der ere logiske og korrekte, når de tro sig udsatte for observation og for at opdages, blide og følsomme, når de tro sig ubevogtede. Folk, der ikke kunne anses for fuldtud normale og som muligt ville kunne være typiske for Lombroso's læresætninger, men som lægen ikke vil kunne negte tilregnelighed ligeoverfor loven, og hvem domstolen vil tillægge

handlingen som udført med overlæg. På den anden side har lovgivningen utvivlsomt aldrig tænkt sig, at de folks hoveder skulde falde for dødsstraffen, man må herved ikke glemme, at dødsstraffen er den traditionelle straf for mord. Så tager man sin tilflugt til benådningen. Men hvad kan let blive følgen deraf? Når slige mordere ere folk med større udvikling og uddannelse end den store mængdes, hvad de i almindelighed ere, så mener denne, at det er hensynet dertil, der har skærmet morderen, og dermed gør man ondt værre hos den store mængde. Således kommer dødsstraffen bestandig påtværs, hvorledes man så end vender og drejer sagen, fordi den er en levning fra den mørke middelalder, der ikke passer ind i vor tid, og af den grund bør den også afskaffes.

Efterat ovenstående var nedskrevet, er der med overskrift: »Dødsstraf og benådning, set fra kristendommens standpunkt«, fremkommet en indsigelse mod dødsstraffens afskaffelse fra en theolog. Den gjorte indsigelse støtter sig, som overskriften antyder, på skriftens ord, hvorefter Gud efter forfatterens opfattelse har befalet dødsstraffens anvendelse. Hvis dette var rigtigt, vilde der ingensinde kunne anvendes anden straf for mord end dødsstraf, og benådning vilde således være absolut utilladelig. Men sagen er, at den fremsatte opfattelse uden tvivl ~~er~~ beror på en misforståelse af de citerede ord i skriften. De have og kunne kun have haft til opgave at berettige samfundet til at udføre dødsstraf, men kunne ingensinde mene, at menneskene i slige sager skulle være guds stedfortrædere, som tog sig af hans straffedomme, dertil bliver den menneskelige retfærdigheds vægtskål ikke fin nok. Men derfor kan der heller ikke blive tale om den guddommelige gengældelse ved menneskets dødsstraf. Om det afskrækkende, der også er anført til fordel for dødsstrafs bibeholdelse, er der talt foran. Endelig fremsætter forfatteren den påstand, at det har vist sig, at, hvor man afskaffede dødsstraffen,

er man bestandig vendt tilbage til den igen. Når forfatteren offentlig vil fremføre den påstand i et så alvorligt spørgsmål, kan man forlange, at han forinden skaffer sig nøjagtig underretning om de faktiske forhold, som netop ere de modsatte af det, forfatteren påstår. Hvor dødsstraf er afskaffet, findes under overskriften: »Om anvendelsen af dødsstraffen«, oplyst i nærværende årgang, side 186. Den er derefter ved lov afskaffet i Rusland, Holland, Italien, Portugal og nogle af de Forenede Stater i Amerika. Den er ikke fuldbyrdet i en lang årrække i Finland og Belgien. Ingensteds er den påny indført uden i Sveits ved en folkeafstemning, hvis udfald, hvad der tidnok er oplyst, væsenlig skyldes politiske indflydelser. Men ingen dødsstraf er fuldbyrdet i Sveits siden genindførelsen. Ganske vist blev dødsstraffen også afskaffet 1876 i Staten Maine i de Forenede Stater og atter indført i 1883; men den blev påny afskaffet 1887, og siden er den ikke indført igen.

Fr. Stüekenberg.
